Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl

Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

EGZAMIN MATURALNY W ROKU SZKOLNYM 2016/2017

FORMUŁA DO 2014
(„STARA MATURA")

BIOLOGIA
POZIOM PODSTAWOWY

ZASADY OCENIANIA ROZWIĄZAŃ ZADAŃ
ARKUSZ MBI-R1

MAJ 2017

Ogólne zasady oceniania

Zasady oceniania zawierają schemat punktowania oraz w pełni z nim zgodne przykłady poprawnych rozwiązań zadań otwartych. Schemat punktowania określa zakres wymaganej odpowiedzi: niezbędne elementy odpowiedzi i związki między nimi.

Przykładowe rozwiązania mają na celu ułatwić interpretację schematu punktowania i nie są ścisłym wzorcem oczekiwanych sformułowań. **Wszystkie odpowiedzi spełniające kryteria** określone w schemacie punktowania, również te nieumieszczone jako przykładowe odpowiedzi, **uznawane są za poprawne**.

- Odpowiedzi nieprecyzyjne, niejednoznaczne, niejasno sformułowane, dające możliwość różnej interpretacji uznaje się za błędne.
- Gdy do jednego polecenia zdający podaje kilka odpowiedzi, z których jedna jest poprawna, a inne błędne, nie otrzymuje punktów za żadną z nich.
- Jeżeli zamieszczone w odpowiedzi informacje (również te dodatkowe, a więc takie które nie wynikają z treści polecenia) świadczą o zasadniczych brakach w rozumieniu omawianego zagadnienia i zaprzeczają pozostałej części odpowiedzi stanowiącej prawidłowe rozwiązanie zadania, to za odpowiedź jako całość zdający otrzymuje zero punktów.
- Rozwiązanie zadania na podstawie błędnego merytorycznie założenia uznaje się w całości za niepoprawne.
- Rozwiązania zadań dotyczących doświadczeń (np. problemy badawcze, hipotezy i wnioski) muszą odnosić się do przedstawionego w zadaniu doświadczenia i świadczyć o jego zrozumieniu.
- W rozwiązaniach zadań rachunkowych oceniane są: metoda (przedstawiony tok rozumowania), wykonanie obliczeń i podanie wyniku z odpowiednią dokładnością i jednostką.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 1. (0–2)

Obszar standardów	Opis wymagań
Wiadomości i rozumienie.	Opisanie budowy i funkcjonowania neuronu. (I.1a.1)

Schemat punktowania

2 p. – za poprawne podanie dwóch nazw elementów budowy neuronu i poprawne dorysowanie grotu do strzałki wskazującej kierunek przewodzenia impulsu.

1 p. – za poprawne podanie tylko dwóch nazw elementów budowy neuronu lub tylko za poprawne dorysowanie grotu do strzałki wskazującej kierunek przewodzenia impulsu.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

A. dendryty B. neuryt / akson

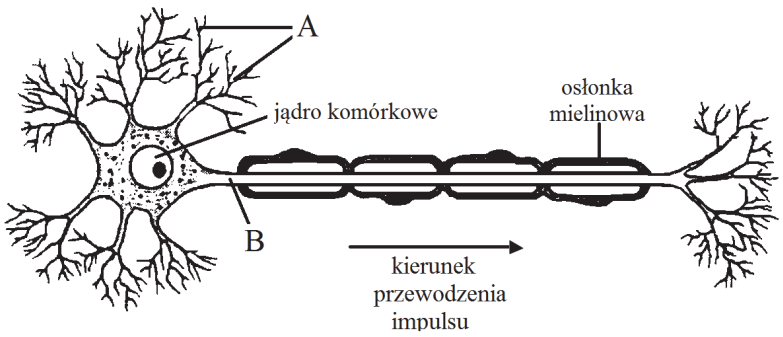

Zadanie 2. (0–2)

a) (0–1)

Wiadomości i rozumienie.	Rozpoznanie i opisanie odcinków kręgosłupa człowieka. (I.1a.1)

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne uzupełnienie wszystkich pól w tabeli.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Odcinek kręgosłupa	Nazwa odcinka kręgosłupa	Liczba kręgów w odcinku kręgosłupa
I	**szyjny**	**7**
II	piersiowy	**12**
III	**lędźwiowy**	**5**
IV	**krzyżowy**	**5**
V	guziczny	**4–5**

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

b) (0–1)

Wiadomości i rozumienie.	Opisanie przystosowania budowy kręgosłupa do pełnienia określonych funkcji. (I.2a.1)

Schemat punktowania
1 p. – za poprawne przyporządkowanie po jednej funkcji wszystkim trzem wskazanym cechom kręgosłupa.
0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
A. – **4**, B. – **1**, C. – **2**

Zadanie 3. (0–1)

Korzystanie z informacji.	Na podstawie schematów opisanie mechanizmu skracania się sarkomeru. (II.1b, I.2a.1)

Schemat punktowania
1 p. – za poprawne uzupełnienie wszystkich trzech luk w zdaniach opisujących mechanizm skurczu sarkomeru.
0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
Podczas skurczu w obrębie sarkomeru, wskutek przesuwania się względem siebie filamentów aktynowych i miozynowych, skróceniu ulegają prążki .....**I**..... oraz prążek .....**H**..... . Nie zmienia się natomiast długość prążka .....**A**....., gdyż same filamenty nie zmieniają swojej długości. Efektem tych zmian jest skrócenie sarkomeru.

Zadanie 4. (0–3)
a) (0–1)

Wiadomości i rozumienie.	Rozpoznanie na schemacie wskazanego etapu oddychania komórkowego i podanie jego lokalizacji w komórce. (I.4a.6)

Schemat punktowania
1 p. – za poprawne podanie nazwy procesu I oraz określenie miejsca przebiegu tego procesu w komórce.
0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
Nazwa procesu: **glikoliza**
Lokalizacja w komórce: **cytoplazma / cytozol**

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

b) (0–2)

Wiadomości i rozumienie.	Na podstawie schematu rozpoznanie procesu oddychania tlenowego i beztlenowego w komórce mięśniowej. (I.4a.6)

Schemat punktowania

2 p. – za poprawne uzupełnienie obu zdań, tj. poprawne określenie typu procesu każdej z dróg uzyskiwania energii i prawidłowe uzasadnienie, odnoszące się do etapu utlenienia glukozy lub produktów utleniania glukozy przedstawionych na schemacie.

1 p. – za poprawne uzupełnienie jednego zdania, tj. poprawne określenie typu procesu jednej z dróg uzyskiwania energii i prawidłowe jego uzasadnienie lub tylko za poprawne określenie typów procesów obu dróg uzyskiwania energii.

0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Droga A – jest procesem **tlenowym**, ponieważ nastąpiło całkowite utlenienie glukozy do wody i ditlenku węgla [tlenku węgla(IV)] / ponieważ w II etapie powstaje ATP oraz produktem utleniania pirogronianu jest H_2O i CO_2.

Droga B – jest procesem **beztlenowym**, ponieważ nastąpiło częściowe / niecałkowite utlenienie glukozy (powstał kwas mlekowy) / pirogronian jest redukowany do mleczanu / jest to fermentacja mlekowa.

Zadanie 5. (0–2)

Wiadomości i rozumienie.	Opisanie budowy i funkcji układu pokarmowego człowieka. (I.1a.4, I.4b.2)

Schemat punktowania

2 p. – za poprawne podanie nazwy odcinka przewodu pokarmowego, do którego uchodzą przewody trzustki, i poprawne podanie nazw trzech głównych składników pokarmowych, które są w nim trawione.

1 p.– za poprawne podanie tylko nazwy odcinka przewodu pokarmowego, do którego uchodzą przewody trzustki, lub tylko podanie nazw trzech głównych składników pokarmowych, które są w nim trawione.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawne odpowiedzi

- Odcinek przewodu pokarmowego: dwunastnica / jelito cienkie
- Składniki pokarmowe trawione w tym odcinku: białka, węglowodany, tłuszcze lub kwasy nukleinowe

Uwaga:
Kolejność podania nazw składników pokarmowych dowolna.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 6. (0–1)

Wiadomości i rozumienie.	Wskazanie odcinków przewodu pokarmowego, w których nie zachodzi proces trawienia. (I.1a.4)

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne podanie nazw dwóch odcinków przewodu pokarmowego, do których nie są wydzielane enzymy trawienne.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Dwa z trzech wymienionych odcinków w dowolnej kolejności: przełyk, jelito grube, gardło.

Zadanie 7 (0–2)

a) (0–1)

Wiadomości i rozumienie.	Uporządkowanie według wskazanego kryterium etapów pobudzania ośrodka oddechowego. (I.4b.5)

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne uporządkowanie we właściwej kolejności wszystkich etapów przekazywania do ośrodka oddechowego informacji o zwiększonym stężeniu CO_2 we krwi człowieka.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Kolejność: **4, 2,** 1, **3, 5**

b) (0–1)

Wiadomości i rozumienie.	Opisanie mechanizmu wentylacji płuc – opisanie fazy wdechu. (I.1c.4)

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne uzupełnienie zdania opisującego mechanizm wdechu.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Podczas wdechu następuje zasysanie powietrza do płuc, gdyż skurcz przepony i mięśni międzyżebrowych skutkuje (*uniesieniem* / *obniżeniem*) przepony, (*uniesieniem* / *obniżeniem*) żeber i w efekcie (*zwiększeniem* / *zmniejszeniem*) objętości klatki piersiowej.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 8 (0–2)

a) (0–1)

Tworzenie informacji.	Wyjaśnienie przystosowania budowy erytrocytów do transportu tlenu. (III.2a, I.2a.1)

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne wyjaśnienie roli jonów żelaza Fe^{2+} w funkcji transportowej erytrocytów, odnoszące się do nietrwałego łączenia się Fe^{2+} z tlenem.

0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Dwuwartościowy jon żelaza nietrwale przyłącza tlen.
- Dzięki temu jonowi hemoglobina przyłącza tlen w płucach i oddaje go w tkankach.
- Hemoglobina występująca w erytrocytach składa się z grupy hemowej zawierającej Fe^{2+}, do którego przyłącza się nietrwale tlen, dzięki czemu może być przez nią transportowany.

b) (0–1)

Tworzenie informacji.	Wyjaśnienie przyczyny niezdolności erytrocytów do podziałów komórkowych i naprawy uszkodzeń. (III.2a, I.2a.1)

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne podanie przyczyny niezdolności dojrzałych erytrocytów do naprawy uszkodzeń i podziałów komórkowych, odnoszące się do braku informacji genetycznej.

0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Nie mają DNA.
- Dojrzałe erytrocyty nie mają jądra komórkowego, a więc nie mają informacji genetycznej dotyczącej tych procesów.

Zadanie 9. (0–1)

Tworzenie informacji.	Na podstawie wykresu sformułowanie wniosku dotyczącego wpływu wysiłku fizycznego na pojemność minutową serca mężczyzny. (III.2c, I.1c.4)

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne sformułowanie wniosku dotyczącego dodatniego wpływu wysiłku fizycznego na pojemność minutową serca mężczyzny, uwzględniające brak wpływu wieku mężczyzny na tę zależność.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Wraz ze wzrostem wysiłku fizycznego wzrasta (proporcjonalnie) pojemność minutowa serca niezależnie od wieku mężczyzny.
- Niezależnie od wieku mężczyzny wysiłek fizyczny zwiększa o tyle samo pojemność minutową serca.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 10. (0–2)

Korzystanie z informacji.	Na podstawie tekstu porównanie w tabeli działania tętnic i żył. (II.2b, I.2b.2)

Schemat punktowania
2 p. – za poprawne uzupełnienie obu wierszy tabeli.
1 p. – za poprawne uzupełnienie jednego wiersza tabeli lub co najmniej sześć pól tabeli.
0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawne odpowiedzi

Nazwa naczynia (*tętnice/ żyły*)	Kierunek przepływu krwi	Ciśnienie	Światło naczynia	Zastawki
Tętnica	**od serca**	**wysokie**	**małe**	**brak**
Żyła	**do serca**	**niskie**	**duże**	**obecne**

Zadanie 11. (0–1)

Tworzenie informacji.	Wyjaśnienie związku między zaburzeniami wchłaniania tłuszczów a trudnościami w krzepnięciu krwi. (III.2a, I.3c.8)

Schemat punktowania
1 p. – za poprawne wyjaśnienie, uwzględniające rozpuszczalność witaminy K w tłuszczach i jej wpływ na krzepliwość krwi, wg schematu:

zaburzenia wchłaniania tłuszczów → niedobór witaminy K (wit. nie jest wchłaniana w jelicie) → ograniczenie syntezy czynników krzepnięcia krwi → trudności w zahamowaniu krwotoków

0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi
- Zaburzenia wchłaniania tłuszczów mogą spowodować niedobór witaminy K, która jest rozpuszczalna w tłuszczach i wpływa na syntezę czynników krzepnięcia krwi, co może skutkować pojawianiem się krwawień i trudnościami w zahamowaniu krwotoków.
- Witamina K jest rozpuszczalna w tłuszczach i zaburzenia wchłaniania tłuszczów mogą spowodować jej niedobór, co może skutkować brakiem niektórych czynników krzepnięcia krwi, na których syntezę ta witamina wpływa.

Zadanie 12. (0–2)
a) (0–1)

Tworzenie informacji.	Wyjaśnienie związku między miażdżycą a występowaniem u człowieka zawału serca. (III.1b, I.3c.11)

Schemat punktowania
1 p. – za poprawne wyjaśnienie, uwzględniające mechanizm powstawania miażdżycy i jego skutek, polegający na niedotlenieniu mięśnia sercowego i jego obumieraniu.
0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Przykładowa odpowiedź
Miażdżyca polega na odkładaniu w naczyniach wieńcowych blaszek miażdżycowych, zamykających ich światło, co skutkuje niedotlenieniem (i niedożywieniem) mięśnia sercowego i w efekcie jego obumieraniem.

b) (0–1)

Tworzenie informacji.	Planowanie działań na rzecz własnego zdrowia – określenie sposobów postępowania zmniejszających ryzyko wystąpienia miażdżycy. (III.1b, I.3c.11)

Schemat punktowania
1 p. – za poprawną ocenę wszystkich trzech zaleceń profilaktycznych zapobiegających wystąpieniu miażdżycy.
0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
1. – **F**, 2. – **P**, 3. – **P**

Zadanie 13. (0–1)

Wiadomości i rozumienie.	Określenie miejsca wytwarzania limfocytów i ich funkcji w organizmie człowieka. (I.4b.8)

Schemat punktowania
1 p. – za poprawną ocenę wszystkich trzech informacji dotyczących limfocytów.
0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
1. – **F**, 2. – **F**, 3. – **P**

Zadanie 14 (0–2)
a) (0–1)

Korzystanie z informacji.	Na podstawie informacji przedstawionych na wykresie opisanie regulacji gospodarki wodnej organizmu. (II.1b, I.4b.11)

Schemat punktowania
1 p. – za poprawne określenie ilości wody koniecznej do pobrania w ciągu doby przez organizm człowieka dla zbilansowania jego gospodarki wodnej.
0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi
W ciągu doby człowiek musi pobrać:
- tyle samo wody, ile straci w ciągu doby.
- 2500 cm^3 wody.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

b) (0–1)

Tworzenie informacji.	Wyjaśnienie znaczenia zjawiska pocenia się w procesie termoregulacji organizmu. (III.2a, I.4b.11)

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne wyjaśnienie znaczenia zjawiska pocenia się w procesie termoregulacji odnoszące się do odbierania ciepła z organizmu podczas parowania potu.

0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Pocenie się obniża znacznie temperaturę ciała, ponieważ parujący z powierzchni ciała pot odbiera z organizmu dużą ilość ciepła.
- Dzięki parowaniu potu organizm pozbywa się nadmiaru ciepła / ochładza się.

Zadanie 15. (0–2)

a) (0–1)

Wiadomości i rozumienie.	Opisanie procesów zachodzących w układzie wydalniczym człowieka. (I.4b.1)

Schemat punktowania

1 p. – za poprawny zapis wszystkich etapów drogi wody w układzie wydalniczym człowieka.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Torebka Bowmana → **kanalik kręty I rzędu** → pętla Henlego → kanalik kręty II rzędu → **kanalik zbiorczy** → miedniczka nerkowa → **moczowód** → pęcherz moczowy → cewka moczowa.

b) (0–1)

Wiadomości i rozumienie.	Scharakteryzowanie funkcji narządów w układzie wydalniczym człowieka. (I.2a.1)

Schemat punktowania

1 p. – za poprawną ocenę wszystkich trzech informacji dotyczących wytwarzania moczu.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1 – **P**, 2. – **P**, 3. – **F**

Zadanie 16. (0–1)

Wiadomości i rozumienie.	Opisanie adaptacji budowy kanalików nerkowych do pełnionej funkcji. (I.2a.1)

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne uzupełnienie obu zdań opisujących znaczenie wskazanych cech budowy komórek nabłonkowych kanalika I rzędu w pełnieniu ich funkcji.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Poprawna odpowiedź

1. Liczne mitochondria dostarczają energię do procesów *aktywnego transportu* / *dyfuzji* glukozy i aminokwasów z moczu pierwotnego do komórek kanalika.
2. Mikrokosmki (*zwiększają* / *zmniejszają*) powierzchnię resorpcji i sekrecji kanalika.

Zadanie 17. (0–2)

Wiadomości i rozumienie.	Opisanie funkcji wskazanych narządów męskiego układu rozrodczego. (I.1c.4)

Schemat punktowania

2 p. – za poprawne przyporządkowanie po jednej funkcji do wszystkich czterech narządów męskiego układu rozrodczego.
1 p. – za poprawne przyporządkowanie po jednej funkcji do trzech narządów.
0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

A. – **4**, B. – **1**, C. – **2**, D. – **3**

Zadanie 18. (0–1)

Wiadomości i rozumienie.	Opisanie roli testosteronu w organizmie człowieka. (I.4b.10)

Schemat punktowania

1 p. – za poprawną ocenę wszystkich trzech informacji dotyczących roli testosteronu.
0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. – **F** 2. – **P** 3. – **P**

Zadanie 19. (0–2)
a) (0–1)

Tworzenie informacji.	Wyjaśnienie związku między długotrwałym stresem a podatnością człowieka na choroby. (III.2a, I.4b.8)

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne wyjaśnienie zależności między działaniem długotrwałego stresu a podatnością organizmu na choroby, uwzględniające działanie kortyzolu na układ limfatyczny i w konsekwencji – osłabienie obrony organizmu.
0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Przykładowe odpowiedzi

- Kortyzol ma działanie immunosupresyjne / hamuje wytwarzanie przeciwciał i komórek odpornościowych, a ten hormon jest wydzielany w stresie.
- U człowieka pozostającego w długotrwałym stresie zwiększa się wydzielanie kortyzolu, który powoduje zanik tkanki limfatycznej, co skutkuje zmniejszeniem liczby limfocytów i niektórych granulocytów, co w efekcie uniemożliwia / osłabia obronę organizmu przed czynnikami chorobotwórczymi.

b) (0–1)

Tworzenie informacji.	Wyjaśnienie zasadności stosowania glikokortykoidów w leczeniu osób po przeszczepie. (III.2a, I.4b.8)

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne wyjaśnienie zasadności stosowania glikokortykoidów w leczeniu osób, u których przeprowadzono przeszczep, uwzględniające wpływ tych związków na tkankę limfatyczną w postaci hamowania reakcji odpornościowych.

0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Glikokortykoidy znalazły zastosowanie w leczeniu osób, u których dokonano przeszczepu, ponieważ powodują one zanik tkanki limfatycznej, co skutkuje zmniejszonym wytwarzaniem przeciwciał i w efekcie hamowaniem reakcji odpornościowych powodujących odrzucanie przeszczepu.
- Ponieważ ma działanie immunosupresyjne, a odrzucenie przeszczepu wiąże się z pobudzeniem układu immunologicznego przez antygeny dawcy.

Zadanie 20. (0–2)

a) (0–1)

Korzystanie z informacji.	Na podstawie informacji w tekście wskazanie hormonu, którego niedobór może być przyczyną hipokalcemii. (II.1a, I.3c.9)

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne wskazanie hormonu, którego niedobór może być przyczyną hipokalcemii.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

C.

b) (0–1)

Tworzenie informacji.	Wyjaśnienie mechanizmu homeostazy w organizmie człowieka na przykładzie regulacji parametrów ustrojowych – poziomu wapnia we krwi człowieka. (III. 2a, I.3c.9)

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne wyjaśnienie, uwzględniające uwalnianie wapnia z kości w przypadku jego niedoboru we krwi spowodowanego brakiem w pożywieniu, co powoduje osłabienie kości.

0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Przykładowe odpowiedzi

- Przy małej podaży wapnia, organizm uruchamia jego zapasy znajdujące się w kościach, aby utrzymać stały poziom wapnia we krwi, co powoduje, że odwapnione kości tracą swoje właściwości mechaniczne.
- We krwi człowieka ilość wapnia powinna być utrzymana na stałym poziomie, dlatego kiedy pierwiastek ten nie jest dostarczany z pokarmem w odpowiedniej ilości i spada jego stężenie we krwi, pobudzane jest wydzielanie hormonu / parathormonu, który powoduje uwalnianie tego pierwiastka z kości do krwi, prowadząc do ich osłabienia.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl

Zadanie 21. (0–2)

a) (0–1)

Wiadomości i rozumienie.	Opisanie budowy fragmentu DNA. (I.1a.1, 4a.14)

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne podanie nazw wskazanych związków chemicznych budujących DNA.
0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. reszta kwasu fosforowego / ortofosforowego / fosforowego(V), 2. deoksyryboza, 3. cytozyna

b) (0–1)

Wiadomości i rozumienie.	Opisanie budowy DNA – wskazanie rodzaju wiązań stabilizujących strukturę przestrzenną DNA. (I.1a, 1,4a.14)

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne podanie nazwy rodzaju wiązania pomiędzy wskazanymi zasadami azotowymi.
0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

(wiązanie) wodorowe

Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 22. (0–2)

Wiadomości i rozumienie.	Określenie funkcji kwasów nukleinowych w procesie biosyntezy białka. (I.4a, 15)

Schemat punktowania

2 p. – za poprawne dokończenie wszystkich czterech zdań dotyczących funkcji kwasów nukleinowych – poprawne wpisanie nazw czterech rodzajów kwasów nukleinowych.
1 p. – za poprawne dokończenie trzech zdań – poprawne wpisanie nazw trzech rodzajów kwasów nukleinowych.
0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawne odpowiedzi

1. Przechowywanie informacji genetycznej o budowie białka – **DNA**.
2. Przeniesienie informacji genetycznej o budowie białka z jądra komórkowego do cytozolu – **mRNA**.
3. Odczytanie informacji genetycznej o budowie białka i transport aminokwasów do jego syntezy – **tRNA**.
4. Składnik struktury komórkowej, na której odbywa się synteza białka – **rRNA**.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl

Zadanie 23. (0–3)

a) (0–1)

Tworzenie informacji.	Rozwiązanie zadania genetycznego – określenie genotypów osób wskazanych w rodowodzie. (III.2c, I.4c.16)

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne zapisanie genotypów osób oznaczonych na schemacie numerami **2** i **3**.
0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Genotyp osoby 2.: $\mathbf{X^DX^d}$ Genotyp osoby 3.: $\mathbf{X^DY}$

b) (0–2)

Tworzenie informacji.	Rozwiązanie zadania genetycznego –na podstawie krzyżówki genetycznej określenie prawdopodobieństwa wystąpienia choroby u dziecka wskazanych rodziców. (III.2c, I.4c.16).

Schemat punktowania

2 p. – za poprawne wykonanie krzyżówki genetycznej i poprawne określenie prawdopodobieństwa wystąpienia choroby u dziecka rodziców oznaczonych numerami **5** i **6**.
1 p. – za poprawne wykonanie tylko krzyżówki genetycznej.
0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań. lub za brak odpowiedzi.

Uwaga:
Nie uznaje się poprawnej wartości prawdopodobieństwa przy błędnie wykonanej krzyżówce genetycznej.
Nie uznaje się odpowiedzi, w której zdający nie uwzględnił sprzężenia cechy z płcią (nie uwzględnił chromosomu X z allelami tego genu).

Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Poprawna odpowiedź

♀ \ ♂	X^D	Y
X^D	X^DX^D	X^DY
X^d	X^DX^d	X^dY

Prawdopodobieństwo: **25%**.

Zadanie 24. (0–1)

Tworzenie informacji.	Rozwiązanie zadania genetycznego – określenie i uzasadnienie rodzaju zygotyczności ojca pod względem dziedziczonej cechy. (III.2c, I.4c.16)

Schemat punktowania

1 p. – za określenie, że ojciec jest heterozygotą, i poprawne uzasadnienie uwzględniające sposób dziedziczenia opisanej cechy.

0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Prosty kształt nosa ujawnia się tylko w stanie homozygotycznym (cecha autosomalna), a więc, skoro od matki dzieci otrzymały allel recesywny, to musiały otrzymać drugi taki allel od heterozygotycznego ojca.
- Ojciec jest heterozygotą, ponieważ gdyby był homozygotą, to wszystkie jego dzieci miałyby orli kształt nosa.

Zadanie 25. (0–1)

Wiadomości i rozumienie.	Rozpoznanie choroby genetycznej opisanej w tekście. (I.3c, I.4c.18)

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne wskazanie choroby genetycznej uwarunkowanej allelem recesywnym sprzężonym z płcią.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

fenyloketonuria choroba Huntingtona <u>hemofilia</u> mukowiscydoza anemia sierpowata

Zadanie 26. (0–2)

a) (0–1)

Tworzenie informacji.	Zinterpretowanie informacji przedstawionych na wykresie dotyczących Ojcowskiego Parku Narodowego. (III.3b, I.4b.12)

Schemat punktowania

1 p. – za wybranie osuszania terenu i uzasadnienie odwołujące się do największego spadku liczebności gatunków lub największej liczby gatunków, które wyginęły.

0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Najbardziej niszczące okazało się osuszanie terenu **II**, ponieważ tam jest najwięcej gatunków, których liczebność spadła.
- **II**, ponieważ w wyniku tej działalności wyginęła największa liczba gatunków.

Uwaga: Uznaje się podanie różnic w bogactwie gatunkowym w formie wartości liczbowych odczytanych z wykresu.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

b) (0–1)

Tworzenie informacji.	Wskazanie i uzasadnienie najskuteczniejszej formy ochrony ginących gatunków roślin w Ojcowskim Parku Narodowym. (III.3b, I.4b.12)

Schemat punktowania

1 p. – za wybranie ochrony czynnej w miejscu występowania ginących gatunków roślin i poprawne uzasadnienie, wykazujące że wybrana forma przyczynia się do zapewnienia tym gatunkom jak najkorzystniejszych dla nich warunków życia.

0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

B., ponieważ ochrona czynna w miejscu ich występowania pozwoli na przywrócenie naturalnych warunków siedliskowych, np. przywrócenie naturalnych stosunków wodnych.

Zadanie 27. (0–2)

Korzystanie z informacji.	Na podstawie analizy tekstu podanie przykładów organizmów reprezentujących określony poziom troficzny w opisanym ekosystemie. (II.1a, I.3b.2)

Schemat punktowania

2 p. – za poprawne uzupełnienie czterech wierszy tabeli.

1 p. – za poprawne uzupełnienie trzech wierszy tabeli.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Poziom troficzny	Przykład organizmu
producenci	**trawy / rośliny zielne**
konsumenci I rzędu	**motyle / chrząszcze / gryzonie**
konsumenci II rzędu	**pliszka żółta / błotniak łąkowy**
destruenci	**bakterie / grzyby**

Zadanie 28. (0–2)

Wiadomości i rozumienie.	Określenie zależności międzygatunkowych między opisanymi organizmami. (I.3b.2)

Schemat punktowania

2 p – za poprawne określenie wszystkich czterech zależności między wskazanymi organizmami.

1 p – za poprawne określenie trzech zależności między wskazanymi organizmami.

0 p – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Poprawne odpowiedzi

Relacje między:	Nazwa rodzaju zależności międzygatunkowej
1. lisem polującym na gryzonie lub jaszczurki a błotniakiem	**konkurencja**
2. lisem polującym na gryzonie a gryzoniami	**drapieżnictwo**
3. bakteriami korzeniowymi a koniczynami	**symbioza / mutualizm**
4. pliszką żółtą a kleszczami	**pasożytnictwo**

Zadanie 29. (0–1)

Tworzenie informacji.	Wyjaśnienie znaczenia wykorzystywania alternatywnych źródeł energii dla przeciwdziałania niekorzystnym zmianom w środowisku. (III.2a, I.3b.6)

Schemat punktowania

1 p – za poprawne wyjaśnienie wpływu zwiększonego korzystania z alternatywnych źródeł energii na zmniejszenie procesu ocieplania klimatu, uwzględniające zmniejszenie emisji CO_2 jako gazu cieplarnianego.

0 p – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Korzystanie z alternatywnych źródeł energii sprawia, że zmniejsza się emisja do atmosfery CO_2, który jest jednym z gazów cieplarnianych, co może skutkować stopniowym zmniejszaniem się ocieplenia klimatu / spowolnieniem podwyższania się temperatury Ziemi.
- Korzystanie z odnawialnych źródeł energii wiąże się ze zmniejszeniem emisji CO_2 do atmosfery, a CO_2 jest gazem cieplarnianym odpowiedzialnym za globalne ocieplenie.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl